

approach during the training of future specialists in institutions of professional preliminary education]. *«Eurasian scientific congress»: the 1st International scientific and practical conference.* (pp. 412–418). Barcelona: Barca Academy Publishing.

5. Boymuradov S., Hodjaeva U. Innovative aspects of improving the educational process in higher education. *Society. Integration education.* 2017. Vol. 1. P. 73–82.

Мединська С.І.

аспірант кафедри інноваційних технологій в педагогіці, психології та соціальній роботі, старший викладач кафедри іноземних мов, Університет імені Альфреда Нобеля
medynska@duan.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАСАДАХ ТЕОРІЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасний світ і Україна зокрема проходять період тектонічних змін, пов'язаних з взаємодією та взаємовпливом різних національностей через посилені глобалізаційні та інтеграційні процеси. Такі зміни вимагають від майбутніх фахівців мати відповідний набір компетентностей, які дадуть їм змогу ефективно комунікувати в полікультурному середовищі як на професійному, так і персональному рівнях, щоб стати повноправними членами сучасного глобального суспільства, в якому одночасно взаємодіють представники різних національних культур. Ці знання та вміння є критично важливими для майбутніх фахівців у сферах, пов'язаних з бізнесом, у контексті глобальних процесів, які призводять до змішування культур, що вимагає формування багатонаціонального суспільства на засадах взаєморозуміння, толерантності та поваги, оскільки полікультурність стала всеохоплюючим феноменом сучасності. Відповідно, формування полікультурної комунікативної компетентності набуває все більшої актуальності.

Одним з ключових термінів, який лежить в основі полікультурної комунікативної компетентності, є комунікація, розуміння якого дає нагоду визначити особливості формування цієї компетентності. К. Розенгрєн (*Rosengren K.*) припускає, що, перш за все, комунікація стосується процесу створення сенсу: питання про те, як люди створюють сенс психологічно, соціально та культурно; як повідомлення розуміються інтелектуально; і як неоднозначність виникає і вирішується [1]. Водночас, на думку С. Літтлджона (*Littlejohn S. W.*), «спілкування не відбувається без сенсу, і люди створюють і використовують значення при інтерпретації подій» [2, с. 230]. Отже, вирішальне питання щодо комунікації стосується нашого розуміння сенсу й того, як працює процес створення сенсу.

У теорії комунікації існує принаймні три різні погляди, за допомогою яких можна побачити, як відбувається цей процес: 1. спілкування як односторонній процес побудови значення, в якому відправник робить спробу сконструювати або реконструювати значення, створене одержувачем; 2. спілкування як двосторонній процес конструювання сенсу, в якому двоє або більше людей конструюють нові значення разом; 3. спілкування як всеохоплюючий (багатолінійний) діахронічний процес побудови смислу, в центрі уваги якого є безперервний розвиток самого сенсу [3].

Хоча підхід до комунікації як одностороннього процесу може бути переконливим щодо надання інформації й комунікації, спрямованої на переконання, на думку Дж. Серваеса (*Servaes J.*), більш новітні підходи до концепції комунікації розглядають її як фундаментальний двосторонній процес, який є інтерактивним за своєю природою та за участю на всіх рівнях [4]. Це включає парадигматичну зміну від орієнтованості на відправника/одержувача до орієнтованості на залученість, в якій усі учасники комунікації можуть бути активними та проявляти ініціативу.

Водночас У. Ньюман (*Neumann W. R.*) зазначає, що в контексті спілкування як двостороннього процесу взаємодія є ключовим компонентом, при чому вона може стосуватися процесів зворотного зв'язку, безпосередньої взаємодії між людьми, а також більш абстрактного поняття взаємодії, пов'язаної з тим, як люди ставляться до інших думок, розвиваючи свої власні міркування [5, с. 2307]. До того ж у теорії міжособистісного спілкування взаємодію зазвичай розглядають на рівні «людина – людина» або групової взаємодії [2], у якій люди відповідають один одному. У цих моделях взаємодія зосереджена на тому, як люди беруть участь у розмові один з одним і буквально сходяться у створенні сенсу. Отже, з цієї точки зору взаємодії, як зазначає Б. Брум (*Broome B. J.*), акцент робиться на міжособистісній комунікації, опосередкованій чи ні, й іноді в цьому контексті вживається поняття діалогу, яке означає зосередження на діях взаєморозуміння та вислуховування один одного з урахуванням відмінностей з метою підвищення якості спілкування [6].

Розглядаючи спілкування як всеохоплюючий діахронічний процес, можна зазначити, що взаємодія також відіграє ключову роль у цьому підході, проте вона розглядається як динамічна взаємодія між учасниками у їхніх ролях відправників і одержувачів, що впливає на наслідки комунікативних транзакцій на фундаментальному рівні [7]. Через цю призму взаємодія фокусується на соціальних діях усіх тих, хто має зв'язок з самим комунікативним процесом, а не стільки на їхніх стосунках один з одним. У цьому випадку спілкування слід розглядати як віртуальний процес, що відбувається на рівні інтерпретацій з боку відправників та одержувачів, які впливають на значення, що вони надають повідомленню, і, отже, наслідкам повідомлення. При чому Беттеке ван Рулер (*Betteke van Ruler*) вважає, що взаємодія між соціальними суб'єктами відбувається на більш абстрактному рівні, конструюючи ідеї про те, як організації в суспільстві повинні поводитися [3].

Таким чином, під час комунікації в полікультурному середовищі комунікаційні процеси доцільно розглядати на двох рівнях: як двосторонній процес під час безпосередньої взаємодії між людьми, як це відбувається в сфері бізнесу під час роботи з клієнтами, партнерами, колегами та іншими стейкхолдерами, з урахуванням ставлення до інших точок зору та розвитком своїх власних міркувань, а також як всеохоплюючий діахронічний процес, оскільки комунікація між представниками різних культур базується на комунікаційних ідеях певного суспільства, особливості якого також повинні враховуватися.

Спираючись на вищезазначене, доцільно зазначити, що навички комунікації в полікультурному середовищі можуть бути корисними в різних сферах міжнародного бізнесу, включаючи управління, маркетинг, ведення переговорів, проведення зустрічей і презентацій тощо, а також зазначена компетентність сприяє розумінню культурної відносності й культурної ідентичності. При формуванні полікультурної комунікативної компетентності на засадах теорії комунікації доцільно враховувати особливості комунікації відповідно до профілів країн щодо їх культурних особливостей та їх впливу на моделі комунікації, а також розглянути роль англійської мови як лінгва франка в бізнесі (BELF) [8] в культурному розмаїтті, її впливу на мислення й поведінку, що відображається в різних типах спілкування (письмового та усного) у міжнародних компаніях, на стосунки в полікультурних командах і в роботі з клієнтами [9], що необхідно для ефективної комунікації в умовах полікультурності.

При цьому окрема увага має приділятися вивченню стратегій спілкування з використанням відповідних вербальних і невербальних інструментів комунікації для вирішення будь-яких проблем, які можуть виникнути в умовах міжнародного бізнесу, шляхом створення унікального підходу для співпраці з представниками різних національностей одночасно, проте зі збереженням власної культурної ідентичності, що веде до посилення громадянської активності на засадах толерантності та взаєморозуміння.

Отже, теорія комунікації дає змогу окреслити комплексність й унікальність поняття «комунікація», яке лежить в основі полікультурної комунікативної компетентності, а також визначити особливості її формування. Вони полягають у взаємопроникненні й взаємозв'язку

комунікації й культури, мови й суспільства, нерозривності й взаємовпливу цих понять, які повинні розглядатися в комплексі під час формування полікультурної комунікативної компетентності. Сприйняття комунікації як взаємодії не лише безпосередньо комунікаторів, але й на більш абстрактному рівні як впливу суспільства на цю взаємодію дає нагоду розглядати комунікацію в полікультурному середовищі як складне багаторівневе явище з різними факторами впливу як на рівні особистості, так і на рівні суспільства. Зокрема теорія комунікація є підґрунтям для встановлення взаємозв'язку та взаємообумовленості комунікації та культури як відображення матеріальних та духовних цінностей суспільства на національному, організаційному, корпоративному та особистісному рівнях, що має бути враховано при формуванні полікультурної комунікативної компетентності.

Список використаних джерел

1. Rosengren K. E. *Communication, an introduction*. London, UK: Sage, 2000.
2. Littlejohn S. W. *Theories of human communication* (4th ed.). Belmont, CA: Wadsworth, 1992. P. 227-240.
3. Betteke van Ruler. *Communication Theory: An Underrated Pillar on Which Strategic Communication Rests*. *International Journal of Strategic Communication*. 2018. № 12. Volume 4. P. 367-381.
4. Servaes J. *Communication for development. One world, multiple cultures*. Creskill, NJ: Hampton Press, 1999.
5. Neumann W. R. *Interaction*. In W. Donsbach (Ed.), *The international encyclopedia of communication*. Malden, MA: Blackwell. 2008. Vol. 5 P. 2305-2309.
6. Broome B. J. *Dialogue theories*. In S. W. Littlejohn, K. A. Foss (Eds.), *Encyclopedia of communication theory*. 2009. Los Angeles, CA: Sage. P. 301-305.
7. Stappers J. G., Reijnders A. D., Möller W. A. J. *De werking van massamedia. Een overzicht van inzichten*. Amsterdam, Netherlands: Arbeiderspers, 1990.
8. Komori-Glatz M. (B)ELF in multicultural student teamwork. *Journal of English as a Lingua Franca*. 2017. № 6 (1). P. 83–109. URL: <https://doi.org/10.1515/jelf-2017-0007>.
9. Tenzer H., Pudelko M., Harzing A. *The impact of language barriers on trust formation in multinational teams*. *Journal of International Business Studies*. 2014. №45 (5). P. 508-535.

Окаєвич А.В.

аспірантка кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль,
ana_okaievych@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасна військова освіта перебуває на кордоні змін до підходів її організації та реалізації через імплементацію стандартів країн-членів НАТО у систему підготовки ЗС України. Актуальність даної теми постає у зв'язку із тим, що майбутній офіцер під час освітнього процесу володіє високим рівнем теоретичних та основами практичних знань, проте коли виникає потреба апробувати набуті компетентності під час службово-бойової діяльності значна кількість курсантів не спроможна зрозуміти як це реалізувати. Сучасний офіцер в умовах воєнного стану – це не лише управлінець із поглибленими знаннями загальновійськової підготовки, але й педагог, який володіє сучасними засобами наукового пізнання, вміє визначати та впроваджувати нові підходи та ідеї.

Одним із ефективних методів навчання курсанта відповідати вимогам службово-бойової діяльності, вміти ухвалювати рішення та нести за них відповідальність, правильно організувати комунікацію та взаємовідносини між побратимами у підрозділі є тренінгові технології.